

Kazalo

2	<u>UVOD</u>
3	<u>PRED OGLEDOM FILMOV</u>
4	<u>VSTOP PREPOVEDAN</u>
6	<u>UMRLA SEM V IRPINU</u>
8	<u>METULJ</u>
10	<u>MENJAVANJE SANJ</u>
12	<u>TRI TIČICE</u>
14	<u>ČEVLJI IN KOPITA</u>

Pedagoško gradivo je namenjeno strokovnim delavcem vzgojno-izobraževalnih zavodov. Veseli bomo vaših odzivov in poročil o uporabi gradiva. Pošljete jih lahko na naslov: barbara.beskovnik@animateka.si.

Kolofon

Pedagoško gradivo
THAT'S WHAT SHE SAID, VOL. 2

BESEDILA	Anja Banko
OBLIKOVANJE	Matic Brinc
UREDILI	Barbara Beškovnik, Petra Gajžler
JEZIKOVNI PREGLED	Maja Ropret
SLIKOVNO GRADIVO	Ladislav Sutnar Faculty of Design and Art in Pilsen (Vstop prepovedan), Maur Film/Artichoke/Plastic Bag Films (Umrla sem v Irpinu), Adriatic Animation/Late Love Production (Metulj), Finta Film, Academy of Performing Arts in Bratislava (Menjavanje sanj), Finta Film, Adriatic Animation (Tri tičice), PI Productions (Čevlji in kopita)

V DIGITALNI
OBLIKI IZDALA

Distribucija Animateka,
2026

Pedagoško gradivo je nastalo v okviru delovanja Mreže festivalov animiranega filma (Animafest, Anifilm, Fest Anča, Animest in Animateka) in s podporo podprograma EU Ustvarjalna Evropa MEDIA.

Uvod

Program prinaša skrbno izbran nabor izstopajočih kratkih avdiovizualnih del ženskih ustvarjalk ali tistih, ki se identificirajo kot ženske. Sestavljajo ga filmi zadnjih edicij festivalov *Animateka*, *Animest*, *Fest Anča*, *Animafest* in *Anifilm*, ki so del Mreže festivalov animiranega filma (AFN). Njihovi programski selektorji prepoznavajo moč žensk in opozarjajo na pomen ženskega glasu v industriji animiranega filma.

Program **That's What She Said, Vol. 2** je drugi tovrstni izbor, ki ga še posebej toplo ponujamo na ogled in v debato srednješolkam_cem. Vizualno osupljive animacije sodobnih ustvarjalk iz srednje in vzhodne Evrope pogumno razgrinjajo sanjske pokrajine, se premišljeno in drzno vzpostavljajo kot družbeni komentar ter prek fantazijskih alegorij razpirajo teme, ki so danes še posebej aktualne za mlade: zgodbe o osamljenosti, transformaciji in notranjih bojih. Avtorice z drzno umetniško izraznostjo brišejo meje med resničnostjo in iluzijo ter nas vabijo v svetove, v katerih vsaka podoba nosi globlji pomen.

Pedagoško gradivo, ki je pred vami, ponuja poglobljena izhodišča za pogovor in ideje za dodatne dejavnosti ob filmih.

Filmi so namenjeni mladim od 15. leta starosti.

Pred ogledom filmov

Raziščite izvor naslovne fraze »That's what she said«. Poznate njen pomen in kontekste, v katerih se fraza uporablja?

V popularni kulturi je fraza postala kulturna zaradi ameriške različice komično-satirične TV-serije **Pisarna** (The Office, 2005–2013). Serija v stilu mokumentarca spremlja vsakdan z dolgočasenih in vsega naveličanih zaposlenih v neki majhni pisarni neke majhne podružnice nekega podjetja v majhnem mestu. Frazo največkrat izreče vodja pisarne Michael Scott (Steve Carell), ki sicer – ne kaj dosti drugače kot kateri drugi liki v seriji – posebej nekompetentnost in neprofesionalnost. Kako v seriji izzveni naslovna fraza v različnih kontekstih, si lahko ogledate v kompilaciji.

Razmislite, ali bi frazo lahko opredelili kot seksistično ali ji uspe to preseči.

Program kratkih animiranih filmov se v formi in vsebini poigrava tudi s pojmom ženskega pogleda, kar lahko opredelimo kot naslavljanje in pripovedovanje ženskih (obenem tudi marginalnih, obrobnih spregledanih) tematik in zgodb v jeziku/s podobami, ki se postavijo nasproti dominantnim (prevladujočim) izrazom (tj. moškemu pogledu). Nekaj več o filmskoteoretskih pojmih moški in ženski pogled v oddaji Temna zvezda na Radiu Študent. Kako ženski pogled prepoznavate v posameznih filmih?

Vstop prepovedan

Chan Tan Lui, Češka,
2023, 8'08"

Posamezniki živijo v utesnenih izoliranih sobah, zaščiteni pred nevarnostmi zunanjega sveta. Preživljajo se s pretočnimi video-vsebinami in se v virtualnem okolju povezujejo z drugimi. Nekega usodnega dne pa debelušen fant nepričakovano izve skrivnost.

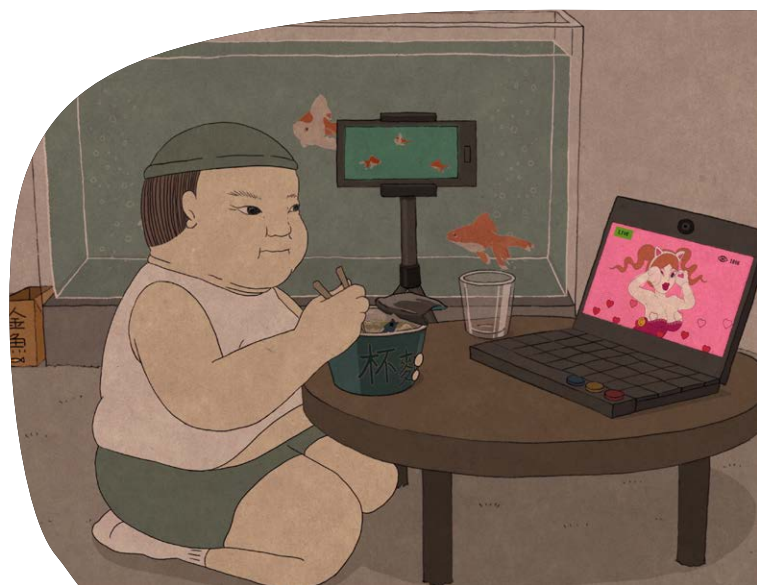
Iztočnice za pogovor

Kakšen je svet, v katerega nas uvede film? Kaj počnejo prebivalci tega sveta? Živijo v izoliranih sobah, zaščiteni pred na videz nevarno, apokaliptično zunanostjo, in ustvarjajo videe ali gledajo videe drugih, jih všečkajo, nagrajujejo, z nagrado pa so zelo hitro zadovoljni, zdi se, da ne potrebujejo veliko. Kako bi opredelili odnose med prebivalci tega sveta, na čem temeljijo? Zdi se, da je edini stik med prebivalci prek zaslonov, in ta nima zveze s fizično realnostjo. Odnosi delujejo kot tržna menjava v družbi nadzora – vsi skoraj ves čas nastopajo pred kamero, tj. pred svetom na drugi strani zaslonov. Glede na kaj posamezniki prilagajajo svoj nastop oz. krojijo svojo podobo? Kakšne videe pravzaprav ustvarjajo? Npr. mukbang videe (izraz izhaja iz južnokorejske kulture in pomeni prenos hranjenja v živo, več o tem fenomenu lahko preberete [tukaj](#)), razne pornografske vsebine ... Kaj pa osrednji protagonist filma – debelušni deček v sobi z akvarijem zlatih ribic, kako bi ga opisali? Kaj menite, zakaj njegov video nima veliko ogledov? Dodaten razmislek o vsebinah videov najdete v razdelku *Filmska naloga*. Zdi se, da je glavni cilj posameznikov v filmu ugajati drugim, da v zameno dobijo majhno dobrotno, nagrado. Kako bi opisali tip osebe, ki se prilagaja in vzpostavlja glede na mnenje drugih? Je taka oseba konformist_ka (konformizem v smislu sprejemanja in upoštevanja družbenih ali

Keep Out

skupinskih norm zaradi osebnega udobja, koristi, prilagodljivosti)? Ali vas filmski svet spominja na resnični svet? S čim? Bi lahko rekli, da je film nekakšna metafora za sindrome sodobne zahodne družbe, kot so izoliranost, odtujenost, odvisnost od zaslonov, družbenih omrežji itd.? Po drugi strani nas filmski svet lahko spominja tudi na znanstvenofantastične svetove, razne distopije, ki predstavljajo zatiralske družbene sisteme – pomislite na hierarhijo, ki jo razkrije film: izkaže se, da obstaja oseba na vrhu, ki nadzoruje vse zaslone, pa tudi mnenje in voljo, s čimer vpliva na vse druge ljudi.

V nekem trenutku se na dečkovem oknu pojavi razpoka in v sobo prileti komar. Deček z okna strga podobo apokaliptične vulkanske pokrajine in odkrije, da je svet zunaj drugačen, kot si je predstavljal. Nato kamero usmeri ven – na zelen travnik – in končno stopi iz svoje samice.

Ko prek omrežij to vidijo tudi drugi, mu sledijo in tudi sami stopijo na plan. Ali ta sprememba vpliva na njihovo početje? Morda ni čudno, da je potencial revolucije zatrt v kali. Na kakšen način? Zdi se, da filmski svet pogojuje zatiralska družbena hierarhija, ki je pravzaprav nekakšna tiranja vsečkov. Kdo je tisti, ki je »na vrhu« (kot na nekakšnem prestolu) in določa delovanje družbe? Kaj bi rekli, prispodoba koga ali česa je možki, ki sedi v naslanjaču? Bi lahko film razumeli tudi kot kritiko sodobnega kapitalističnega in odtujenega sveta?

Kakšne so vaše izkušnje z ustvarjanjem skupnosti na internetnih platformah oz. družbenih omrežjih? Imate izkušnjo prenosa teh odnosov v resnično življenje? V filmu se skupnost ne obdrži, posamezniki se hitro zaprejo nazaj v svoje samice, saj ne dobivajo več vsečkov. Kaj stori deček?

Kako razumete naslov filma »Vstop prepovedan«? Vstop kam – v osebni prostor posameznikov, zaprtih v samice, ali v prostor onkraj tega, v neznano zunanost? Bi lahko rekli, da je »prepovedano« oz. subverzivno dejanje pravzaprav izstop iz sveta, kot ga poznamo, in pogum vstopiti nov, neznan svet? S kakšnimi temami, idejami in podobami film še nagovarja vašo realnost?

Ideje za dodatne dejavnosti

Ali poznate pojem odtujitve ali alienacije?

Alienacija ne pomeni samo človekove izolacije oz. umika od družbe, temveč tudi izgubljanje lastnega bistva, smisla, s tem pa življenje brez vrednot. Pojem se uporablja v teologiji, sociologiji, psihologiji, je osnova marksističnega razumevanja človekovega položaja v sodobnem svetu. Raziščite njegovo uporabo v različnih kontekstih (npr. pri psihologiji, sociologiji, filozofiji, slovenščini).

Avtorico filma sta navdihnili dve seriji prelomnih dogodkov: protesti v njenem rodnem Hongkongu v letih 2019 in 2020 ter pandemija koronavirusa. Več o situaciji v Hongkongu lahko preberete v poglobljenem [članku](#).

Temo konformizma povedno naslovi tudi film znamenitega italijanskega režiserja Bernarda Bertoluccija **Konformist** (Il conformista, 1970).

V filmu, ki je postavljen v obdobje fašistične Italije, se glavni junak, na videz neškodljiv posameznik, po spletu okoliščin odloči za sodelovanje s tajno policijo – a ne iz lojalnosti ali ambicije, ampak ker se iz globoke potrebe po pripadnosti vedno trudi biti čim bolj »normalen« in živeti v skladu s prevladujočo ideologijo. Kmalu dobi nalogo, zaradi katere ga začnejo razjedati dvomi. Film je izredna študija šibkosti človeške narave v družbeno vihravih časih.

Tehnika animiranja

Film je nastal v tehniki 2D računalniške risane animacije. Za delo je uporabljen računalnik, liki pa so med pripravo ločeni od ozadja. Kaj menite, zakaj se je avtorica odločila, da je zunanost, tj. resnični svet s travnikom in nebom, bolj nežnih, pastelnih barv kot umetni, internetni svet in ne obratno? Pomislimo namreč, kako pogled sicer bolj privlačijo močnejše barve.

Filmska naloga

Oglejte si izsek in razmislite o navedenih vprašanjih. **IZSEK**

Kakšne vidoe gledajo in ustvarjajo posamezniki? Lahko zanje najdete vzporednice v resničnem svetu? Zaradi česa postane po vašem mnenju neka video vsebina privlačna? Kakšen je vaš odnos do tovrstnih vsebin? Kakšno vrednost oz. pomen imajo po vašem te vsebine? V kakšnem odnosu so te podobe z resničnostjo? Pomislimo, kako ta odnos prikaže film, kakšni so liki, kadar jih ne snema kamera? Koliko časa sami preživite na raznih platformah in družbenih omrežjih? Kaj za vas pomenijo vsečki, jim pripisujete velik pomen ali vam je zanje vseeno? Ali preživljanje časa na družbenih omrežjih in način interakcije, kot ga ta določajo, vplivata na vaše obnašanje, samopodobo, vrednote?

Umrla sem v Irpinu

Anastasiia Falileieva, Češka, Slovaška, Ukrajina,
2024, 11'30"

I Died in Irpin

24. februarja zjutraj sva se s fantom odpravila iz Kijeva v Irpin obiskat njegove starše. Teško prikličem nazaj kronologijo tistih dni, možgani mi blokirajo vse te spomine, zmanjšujejo njihov pomen in jih brišejo, a vsaj o nečem sem prepričana: razmere so se vsak dan slabšale iz minute v minuto.

Iztočnice za pogovor

Dogajanje v filmu je zgoščeno v nekaj dni po ruski invaziji na Ukrajino. Opišite, kaj se dogaja, ko avtorica in njen fant to obdobje preživljata pri fantovih starših. Kaj se dogaja zunaj, kaj se dogaja doma? Kako se občutki in počutje pripovedovalke spreminjajo? Samozavest, da bi ostala s fantom in njegovo družino na frontni liniji, kmalu skopni – pomislite na prizor na začetku filma, v katerem se kosi pice spremenijo v listke z napisi, ko se zdi, da pripovedovalka golta svoje strahove, ali na enega od naslednjih prizorov, v katerem se prestrašena znajde na šahovnici, med fantovimi figurami in figurami njegovega očeta.

Opazujte številne metamorfoze (tj. spremembe oblike, podobe), ki ponazarjajo bodisi značilnosti likov bodisi njihovo občutje: fantov oče ima namesto glave radio, mama nekakšno jabolko, oba se spremenita v pohištvo, ko pripovedovalka omeni, da nočeta oditi, fantu zrastejo boudice, ko je nezadovoljen, pripovedovalka se, ko je prestrašena, najprej kot buba zavije v odejo, kasneje se spremeni v punčko, ki potrebuje objem.

V filmu nastopi nekaj za pripovedovalko pomembnih oseb – ena od njih je njen dedek, ki je preživel drugo svetovno vojno. Kot vojak je mnogo doživel in pozneje svoje izkušnje skozi pripoved in igro prenesel tudi na svojo vnuki-

njo. Kaj menite, zakaj pripovedovalko razjezi, da v fantovi hiši ni orožja? Na eni strani je seveda vprašanje obrambe in preživetja, predvsem pa se zdi, da je ta njena jeza klic po akciji, po premiku, česar fantova družina nikakor ni zmožna. Druga pomembna oseba je prijateljica fantove mame, ki je zbežala iz Buče (mesto blizu Kijeva in Irpina, v katerem je bila ruska vojska obtožena vojnih zločinov zaradi množičnega poboja civilistov). Prijateljica nastopa v podobi angela oz. je izredno podobna kipu z razpetimi krili, ki v rokah nosi meč in ščit – tega smo videli v pripovedovalkinem arhivskem posnetku na začetku filma. To je kip Matere domovine, ki je bil z imenom Očetnjava Ukrajina sicer postavljen v sovjetskih časih (leta 1981 kot spomenik zmagi Sovjetske zveze v drugi svetovni vojni). Ta ženska nastopi kot žarek upanja za pripovedovalko. Zakaj? Ko pripovedovalka skupaj s

fantovo družino v konvoju končno odide iz Irpina, prvič v življenju moli. Kako razumete njeno odločitev? Na koncu filma se izpiše, da niso vsi civilisti srečno zapustili Irpina – ruska vojska je na konvoj streljala in ubila nekaj civilistov. Pri-povedovalka film zaključi s simbolnim prizorom ob molitvi – več o analizi tega prizora v razdelku *Filmska naloga*.

Film je mestoma tudi humorno obarvan. Izpostavite nekaj elementov (npr. telesne metamorfoze, mačka itd.). Humor no to podobam dodaja tudi pripovedovalkina perspektiva oz. njen ton pripovedovanja. Bi jo lahko opisali kot samokritično? Se vam zdi, da je morda jezna nase, da že prej po dedkovem priporočilu ni zapustila fantove družine in odšla domov? Zakaj je ostala, ali razumete njeno odločitev? Je bila slepo zaljubljena in ni hotela razočarati fanta in njegove družine? Bi izpostavili kakšen drug motiv? Ko pripovedovalka razmišlja o svojih odločitvah, se zdi jezna: če fantovo družino slepi nekakšna pasivna trma, je njo zaslepila ljubezen. To dodatno podpre tudi zapis na koncu filma, ki pravi, da je fant danes bivši – v filmu vidimo več namigov, da je njuna zveza škripala že prej (fotografije golih deklet na njegovem telefonu, zdi se, da pripovedovalke sploh ne podpira, da ga njeno čustveno stanje pravzaprav ne zanima, mestoma ga celi jezi).

Film je animirani dokumentarec, ki je pripovedovan v prvi osebi. Kaj je značilno za animirani dokumentarec – kaj lahko ta poda drugače, morda celo natančneje od klasičnega dokumentarca? Bi rekli, da bolje poudari čustva, občutke in obenem rekonstruira podobe, ki jih več ni?

Ideje za dodatne dejavnosti

Ruska invazija na Ukrajino se je začela 24. februarja 2022. Podrobno ozadje in razvoj rusko-ukrajinske vojne sta predstavljena v [članku na Wikipediji](#).

Irpin je satelitsko mesto Kijeva, del razširjenega severovzhodnega predmestja, kjer so ob ruski invaziji potekali srditi boji, saj so ruske sile

želele prodreti v Kijev. V mestu je ob začetku invazije živelo več kot šestdeset tisoč prebivalcev. Ruske sile so vanj vdrle 27. februarja 2002. Do 14. marca so zavzele polovico mesta. 28. marca so ga po enomesečni bitki ponovno zavzele ukrajinske kopenske sile. Kakšne so bile razmere ob napadu, si lahko ogledate [tukaj](#). Kako se tri leta kasneje mesto spominja tega obdobja, si lahko ogledate tudi [tukaj](#).

Tehnika animiranja

Gre za tehniko kolažne animacije, ki združuje arhivsko gradivo – fotografije in posnetke iz avtoričinega osebne arhiva – ter tehniko risanja z ogljem. Kaj menite, zakaj se je avtorica odločila prav za oglje in ne kateri drugi material? Kaj ta omogoča (brisanje, stalno fluidnost mej, podob)? Kakšen občutek vzbuja črno-bela risba ob večinoma barvnem arhivskem gradivu? Neprijetna, strašljiva, nevarna »sedanjost« v razmerju s prijetno, varno, domačo preteklostjo?

Filmska naloga

Še enkrat si oglejte zadnje prizore filma in razmislite, kako jih razumete. **IZSEK**

Ko pripovedovalka gleda fantovo hišo, dvigne pulover, pod njim pa nima več telesa. Hiša (ki je bila požgana, kot izvemo pred tem v napisih) se sesede v prah. Obris kupa prahu močno spominja na obris ležečega telesa, ki se v naslednjem prizoru počasi pobere s tal – pripovedovalka se postavi na noge. Kot pravi naslov filma in pripovedovalka sama na začetku filma, se ji zdi, da je v Irpinu umrla. Bi v tem smislu zaključni prizor (izginjanje telesa, hiša, spremenjena v prah) morda lahko brali kot njeno simbolno smrt, tj. smrt osebe, kakršna je bila? Razumete konec negativno ali pozitivno – doživi avtorica ponovno rojstvo (vznikne kot feniks iz pepela) ali je njeno vstajenje nekako prazno, nično (nima obraza, prostor ni definiran)?

Metulj

Sunčana Brkulj, Hrvaška, Danska,
2024, 8'07"

Skupnost vrtnih bitij živi ob vodnjaku, iz katerega se vsi napajajo in hkrati prispevajo k toku življenja. Ko se v vodnjaku zagozdi metulj, se zato znajdejo v povsem nepoznatih okoliščinah.

Iztočnice za pogovor

Po čem se ta film izrazito razlikuje od drugih? Pomislite, kako ste ga gledali – film deluje kot nekakšna slika, zdi se, da pogleda ne usmerjamo linearno, po različnih prizorih, prostorih, temveč se v krogu, glede na premikajoče se detajle, sprehajamo po na videz statičnem kadru. Ker je v sliki prisotnih mnogo stvari hkrati, morda traja nekaj časa, da naravnamo svoj pogled. Ste imeli težave z navajanjem na ta način gledanja? S katerimi elementi v sliki ali zvoku avtorica usmerja pogled gledalca_ke? Bodite pozorni predvsem na rabo zvoka ali glasbe. Eden od načinov usmerjanja pogleda je tudi približevanje in oddaljevanje, ki pogled usmerita na sliko kot celoto ali na posamezen detajl.

Kako bi opisali dogajanje? Kako bi sploh opredelili kraj dogajanja? Je dogajanje v tem nekakšnem rajskem vrtu (morda vas podoba spomni na stare zemljevide ali karte) linearno (ki časovno-prostorsko poteka v eni smeri) ali ciklično (ki se ponavlja)? V tem smislu je zanimivo opazovati tudi detajl sonca in lune, ki sta na nebu hkrati in ves čas – skoraj se zdi, da čas ne teče. Kmalu ugotovimo, da je v rajskem vrtu voda iz vodnjaka, ki je na sredini podobe, nujna za življenje (kanalčki so videti kot žilni kanali). Voda napaja bitjeca (kako bi jih opisali – imajo živalsko-fantazijsko podobo), na osnovi njihovega delovanja nastajajo nekakšne dobrine, ob tem

Leptir

pa se razvija glasba, umetnost, melodija sveta. Kako bi sami interpretirali posamezne detajle, kaj po vašem predstavljajo?

Kaj se zgodi, ko se v vodnjaku zagozdi metulj? Kmalu spoznamo, da so vsi najmanjši elementi absolutno odvisni drug od drugega – vsaka sprememba vpliva na celoto. Ko voda iz vodnjaka preneha napajati pokrajino, nastane kaos. Kaj se zgodi potem – bi lahko rekli, da se znotraj kaosa kmalu vzpostavi nov red in se stvari neka-ko postavijo nazaj v tirnice? Kaj se zgodi, ko metulj odleti? Kako se sestavi novi red stvari? Bi lahko celo govorili o nekakšnem napredku – da se je iz kaosa se je rodilo nekaj, kar je združilo dobro prejšnje in nove ureditve sveta?

Kot prisposodbo česa lahko razumemo film? Bi lahko govorili o delovanju družbe, sveta,

odvisnosti oz. povezanosti človeka s človekom, človeka z okoljem, z naravo? Bi lahko ob filmu razmišljali o pojmi, kot so harmonija, simbioza, red nasproti kaosu, uničenju? Kako sicer razumete pojem kaosa, kot nekaj negativnega ali pozitivnega? Če kaos na neki način pomeni uničenje, je po drugi strani tudi priložnost za ustvarjanje novega, drugačnega. Kot pokaže film, so bitja v boju za preživetje iznajdljiva.

Ideje za dodatne dejavnosti

Ali vas film morda spominja na kakšno drugo umetniško delo? Poznate dela nizozemskega mojstra Hieronymusa Boscha? Bosch je bil renesančni slikar in je predstavnik t. i. zgodnjega holandskega slikarstva na prehodu iz 15. v 16. stoletje, ki ga imenujemo tudi severna renesansa. Eno slikarjevih najbolj znanih del je »Vrt zemeljskih naslad«. Gre za triptih, ki predstavlja tri biblične teme: raj, vrt zemeljskih naslad in pekel. Slike so polne detajlov, simbolov in zgoščene krščanske ikonografije, ki pričajo o rojstvu sveta, človekovem položaju v svetu, njegovem grehu itd. Slika je danes na ogled v muzeju Prado v Madridu. Več o sliki [tukaj](#) (video v angleščini).

Režiserka je idejo za film dobila v času pandemije koronavirusa. Kot pravi, se je takrat ves svet ukvarjal z istim problemom, ob tem pa se je tudi jasno pokazalo, kako odvisni smo drug od drugega in kako krhko je ravnovesje sveta. Več o avtorici in njenem ustvarjanju lahko preberete v obsežnem [intervjuju](#) v hrvaščini, ki je nastal v sklopu hrvaškega festivala Animafest.

Tehnika animiranja

Film je nastal v tehniki kolažne animacije, ki združuje 2D elemente (narisano ozadje) in animacijo plastelina (premikajoči se liki so narejeni iz plastelina, njihov premik pomeni fotografiranje vsake posamezne spremembe oblike, tj. animacija sličica za sličico), oboje je združeno v računalniku. Zanimiva je tudi izbira barvne palete – razmišljate lahko, kako se ta spreminja in kakšen občutek vam vzbuja barve (ker je pred

nami nekakšen rajski vrt, se zdijo tudi barve zelo prijetne za oko, v rožnato-zemeljskih odtenkih, obenem močne in nežne ...).

Filmska naloga

Oglejte si sliki, ki predstavljata prizora pred padcem metulja v vodnjak in po njem. Opišite razlike. Bodite pozorni na detajle, barvne odtenke. Pomagate si lahko tudi z odlomkom, v katerem se ob padcu metulja v vodnjak ravnovesje sprevrže v kaos.

IZSEK

Menjavanje sanj

Katarína Jelínková, Darya Sidorova, Viktória Zimmermannová,
Rebeka Vavrčková, Slovaška, 2023, 9'

Izgubljena duša se ponoči prebija skozi goščavo gozda. Brezciljno tava, dokler ne naleti na skupino sebi podobnih, ki sedijo ob ognju. Noč in ogenj sta jih osvobodila in zdaj so vsi pripravljeni deliti vsak svojo zgodbo, ki ga je pripeljala v ta gozd.

Iztočnice za pogovor

Opišite vzdušje filma. Je film strašljiv, grozljiv, temačen, morbiden, morda tudi komičen? Sestavljen je iz štirih kratkih zgodbic junakov oz. junakinj, ki se na začetku filma srečajo ob ognju sredi temačnega gozda. Kakšne so njihove zgodbe? Prva je zgodba deklice, ki se ji ponoči prikažejo hudiči, ki jedo otroke. A deklice ni strah – kaj se zgodi, ko se v soju ognja pokažejo resnični obrazi senc? Druga je zgodba deklice, ki se znajde v šoli, nenadoma jo začne preganjati črn duh/demon. Pred njim se skriva v omaro. Kaj se zgodi po tem? Tretja je zgodba deklice na vlaku, ki hodi mimo kupejev. Ob utripanju luči se ljudje nenadoma spremenijo v različne pošasti, ki obvladujejo medsebojne odnose potnikov v kupejih. Zadnja je zgodba fanta, ki ga pograbi potreba in mora nujno na javno stranišče. To je izredno umazano. V najbolj čistem od stranišč sreča podgano. Ko jo prežene in se usede na školjko, se podgana splazi po cevi in se iz školjke pregrize skozi zadnjico vse do fantove glave, ki se razpoči – zdaj je pred nami fant s človeškim telesom in podgano glavo.

Kaj menite, kaj predstavljajo te podobe – sanje? Kakšne strahove ponazarjajo? Bi rekli, da so vam te grozljive in čudne situacije morda tudi malo domače – bi lahko sami zase našli podobne zgodbe, podobne nočne more? Ali, na primer, tudi vas kdaj zaskrbi, da bo kaj prilezlo

Dream Rotation

iz školjke – iz skrivnostne luknje, v katero ne vidimo? Vas je kdaj strah senc in teme? Kaj pa obsedenosti – da oblast nad vašim telesom ali zavestjo prevzame nekaj drugega, da vi niste več vi sami?

Kam bi lahko žanrsko umestili film? Kaj je značilno za žanr grozljivke? Eden od osrednjih elementov grozljivke je pošast – v kakšnih oblikah se pojavlja v tem filmu? Kaj pošast predstavlja – potlačene, primarne strahove (npr. strah pred smrtjo, strah pred izgubo nadzora nad lastnim telesom, strah pred tujim/drugačnim). Če se dotaknemo filma še na formalni ravni – kako zvok, slika, barve, glasbe, montaža itd. določajo žanr grozljivke?

Kako razumete naslov filma? Vsi štirje liki so do neke mere v stiski – deljenje zgodb v skupini podobnih posameznikov je tako lahko v olajšanje, nekakšna skupinska terapija. Na koncu vsi

štirje liki zaplešejo kolo okoli ognja, dokler ne izginejo v dan. Vsebuje film morda tudi elemente ljudskega slovstva? Grozljivka je priljubljen žanr tudi v ustnem izročilu. Pomislite na balado – zanjo sta značilna nenavaden zaplet in temačno vzdušje, ki običajno napoveduje tragičen konec.

Ideje za dodatne dejavnosti

Zakaj je žanr grozljivke tako privlačen? Skozi razmislek se ob izsekih iz mnogih kulturnih grozljivk lahko sprehodite v [videoeseju](#) »Horror is the beste genre. And here is why«. Prostor in čas, v katerem se dogaja film, bi lahko opredelili tudi kot sanjski – med črnim in belim, med svetlobo in temo, v sencah: zgodbe so tako strašljive in absurdne (torej ne delujejo racionalno, logično), da bi lahko bile sanje. Te v vsej človeški zgodovini igrajo izredno pomembno vlogo, vsaka kultura in čas pa jih do neke mere razumeta po svoje. Pomembno vlogo pa imajo sanje tudi v kontekstu umetnosti, vključno s filmom – pomislite na nadrealiste. Po podobno sanjski logiki se ravna eden najbolj znanih nadrealističnih filmov **Andaluzijski pes** (Un chien andalou), ki sta ga ustvarila Salvador Dalí in Luis Buñuel leta 1929. Navdihnile naj bi ga prav sanje obeh umetnikov. Film je odmeval že ob svojem izidu in velja za enega ključnih naslovov filmske zgodovine. Ogledate si ga lahko [tukaj](#).

Tehnika animiranja

V filmu je uporabljena 2D računalniška kolažna animacija. Liki so narisani in skenirani. Računalniško so »obrezani«, tako da so roke in noge ločene od telesa. Tako jih lahko premikamo ločeno od glave. Bi rekli, da se filmu slogovno vidi, da so ga ustvarjale štiri režiserke? Kako bi opisali posamezne sloge – ti se sicer povezujejo v usklajeno celoto, pa vendarle vsaka od zgodb v potezah, črtah, izrisovanju ploskev in detajlov sledi svojemu stilu.

Filmska naloga

Še enkrat si oglejte odlomek iz predzadnje zgodbe deklice na vlaku. Ta združuje mnogo elementov grozljivke, opazujte, kako delujejo. Pomagajte si z vprašanji: zakaj se deklica odpravi iz kupeja (starši se pripravajo), kaj se dogaja v drugih kupejih (prepiri, nesporazumi, čudni ljudje)? Kaj se zgodi, ko začne utripati luč? Opazujte izmenjavo črne in bele oz. svetlobe in teme. Zdi se, da ljudje šele v temi razkrijejo svoj pravi obraz. V kakšne pošasti se spremenijo? Vrano, ki kljuva možgane, volka, ki grozi zajčku, lepljivega belega duha. Opazujte tudi, kako se spreminja podoba deklice – bolj ko se zdi prestrašena, manjša postaja in bolj so njene poteze otroške. Kaj menite, kaj ponazarja ta preobrazba?

IZSEK

Tri tičice

Zarja Menart, Slovenija, Hrvaška,
2024, 8'18"

Modra ptičja žena pošlje tri ptice, da vodijo dekle v temne, neznane pokrajine njenega notranjega sveta. Avtorica v svojem prvencu poda intimno interpretacijo ljudske pesmi Tri tičice o treh pticah, ki iz daljnih dežel prek morja prinašajo darove in blagoslove.

Iztočnice za pogovor

Opišite dogajanje v filmu. Mlado deklo se poda čez prazno polje do hišice, v kateri živi stara modrijanka. Kako bi opisali ptičjo ženo v hiši? Kakšna je njena vloga? Ali iz ljudskega izročila poznate podobne like? Starejše, modre žene, ki živijo ločene od vaških skupnosti, so lahko prikazane kot zdravilke, babice, zeliščarice, včasih kot čarovnice – njihova vloga v pripovedi je lahko pozitivna (pomagajo junakom) ali negativna (jih ovirajo na njihovi poti do cilja).

Na oknu gnezdiyo tri ptičice, ki deklo popeljejo na pot. Opišite dekletovo potovanje. Kaj se zgodi, kam zaide?

Kakšno vlogo v pravljicah oz. ljudskem izročilu navadno igra gozd? Kakšen kraj je to, kaj se tam dogaja? Kako je prikazan (strašljiv, temačen/prijazen, svetel)? Običajno je gozd mesto preizkušnje – tam na junakinjo pretijo nevarnosti, ki jih mora premagati za dosego cilja. Kaj pa junakinja v tem filmu, kaj se zgodi v gozdu, kako se počuti? Nenadoma se znajde v jezeru. Kako se spremeni zvočna slika? Kaj pomeni nenadna tišina? Kaj vidi pod gladino? Kako razumete dogajanje (solze)?

Dekle se skrči v kokon, objema jo temina – njeni dolgi in gosti temni lasje. Motiv las se pojavi večkrat – lasje se prelivajo v druge elemente (ptice, gozd, sence). Kako razumete motiv las – lasje kot zavesa, lasje kot žile, korenine ipd.? Dekle se za njimi skriva, postanejo pa tudi

pokrajina njenega notranjega sveta. Kakšen je notranji svet dekleta, kako se počuti?

Kaj deklo doživi na koncu? Kako razumete preplete podob, v katerih njeno telo nenadoma oživi v barvi rdeče krvi? Kaj pa prizor, v katerem se zazdi, da je njeno telo zemlja, iz katere zraste osamljena modra cvetlica? Kaj pomeni ta cvetlica? Kaj se zgodi z njo?

Kaj menite o koncu – tri ptičice pozobajo semena, ki se znajdejo v dekličinih rokah, in jih odnesejo na polje, kjer vzklijejo rastline. Kakšen pomen nosijo? Ima konec pozitivno noto? Ali je deklo na koncu doživelo spremembo? Bi glavno junakinjo – mlado deklo opisali kot tipičen pravljичni lik? Zakaj? Kaj je običajno cilj glavnega ženskega lika v pravljici?

Kaj prispeva k ustvarjanju filmskega vzdušja – kakšen pomen nosijo barve (odtenki sepije, temačne barve: črna, rjava, temno modra

nasproti rdeči, beli, svetlo modri)? Kaj pa zvočna slika (nerazločen šepet, izmenjava tišine, otožne melodije), kakšno vzdušje ustvarja?

Ideje za dodatne dejavnosti

Ljudsko izročilo in pravljice odsevajo družbeno realnost. Ustvarjajo mitološke, arhetipske podobe, ki opisujejo položaj posameznika v svetu. Kako po vašem mnenju pravljice odražajo položaj ženske v patriarhalni družbi?

Pomislite na vlogo deklet, stark (zakaj so večkrat osovražene?), na razmerje med materjo in hčerjo ali mačeho in hčerjo ipd. Poiščite ljudsko pesem/pripovedko/pravljico, ki govori o eni od teh podob ženske. Analizirajte jo.

Preberite besedilo ljudske pesmi Tri tičice.

Podajte svojo interpretacijo pesmi, bodisi s kratkim zapisom v prozi ali rimani besedi, kratkim videom, sliko, fotografijo ipd.

Za navdih prisluhnite sodobni interpretaciji pesmi Tri tičice v izvedbi Zvezdane Novakovič, ki je zaslužna za zvočno/glasbeno podobo filma in je bila ena od pobudnic njegovega nastanka.

Tehnika animiranja

To je animacija v multiplan kolažni tehniki (risba in kolaž). Avtorica je na prosojni papir slikala z oljnimi barvami, za detajle je uporabila suho iglo. Vtis globine je ustvarila s plastenjem papirja. Zemeljske odtenke v kombinaciji z rdečo so navdihnile stare slovanske ilustracije. Kratek video o nastajanju filma.

Intervju z Zarjo Menart (glavno animatoriko) in Špelo Čadež (režiserko) o delu z multiplan mizo ob filmu Steakhouse (Špela Čadež, 2022) v reviji Ekran.

Besedilo pesmi Tri tičice

Tri ptičice, tri ptičice
so morje obletele,
tri ptičice, tri ptičice
so morje obletele.
Prva nosi, prva nosi
klasek od pšenice,
da bi ga nam,
da bi ga nam
v naše polje dela.
Druga nosi, druga nosi
jagodo od grozda,
da bi jo nam,
da bi jo nam
k nam v gorice dela.
Tretja nosi, tretja nosi
zdravje in veselje,
da bi ga nam,
da bi ga nam v naše selo dela!

Čevlji in kopita

Viktória Traub, Madžarska,
2024, 14'58"

Kentaverka Paula, pedikerka v majhnem mestu, si neznansko želi imeti človeška stopala. Ko spozna krokodiljega moža Arnolda, se zaljubi na prvi pogled. Bo zmogla stopiti na pot iskanja svoje identitete? Kakšna bo cena njenih poskusov, da bi se zlila z okolico in se odrekla svojemu pravemu jazu?

Iztočnice za pogovor

Opišite kentaverko Paulo – česa si želi? Kako je njena želja po človeških nogah prikazana v filmu? Pomislite na izrezke iz modnih revij na ogledalu, na človeške noge, ki so kot nalašč prikazane v prizoru na avtobusu, na njen poklic pedikerke in prizore v lepotnem salonu. Jo krokodil Arnold morda privlači tudi zato, ker dela v trgovini s čevlji? Kaj pa Arnold, kakšna je njegova skrivnost? Če se najprej izdaja za vegetarijanca, nam je ob pogledu na njegov hladilnik in kasneje glede na njegov izlet v restavracijo jasno, da je njegova »prava narava« drugačna. Kako se razvija odnos med Paulo in Arnoldom? Zanimiv je prizor spolnega odnosa med njima – več o tem v razdelku *Filmska naloga*. Kaj Arnold pomeni za Paulo? Kako se Paula v razmerju spremeni? Zdi se, da se zdaj počuti bolj samozavestno – končno je dosegla svoje sanje: v prizoru spolne ekstaze dobi namesto kopit stopala. A pravljica se kmalu konča. Arnold svoje skrivnosti ne more dolgo skrivati. Kako je na vizualni ravni, z nekaj simbolike prikazana neprijetnost, ki se pojavi v njuni zvezi? Arnold Pauli podari rdeče čevlje, ki si jih je tako želela, vendar pa jo tiščijo – kako bi to lahko razumeli? Je morda utesnjujoča, neprijetna tudi njuna zveza? Ob naslednjem spolnem odnosu Arnold svoje prave narave ne more več skrivati – kljub temu, da mu Paula da še eno priložnost, Arnold pokaže zobe – iz svoje prej deloma človeške,

Cipők és paták

uglajene podobe, se prelevi v pravega plenilca, krokodila. Kaj pa Paula? Kaj pomeni zadnji prizor, v katerem Paula prikopitlja z rdeče pobarvanimi kopiti? Kaj pa zaključni kader z bližnjim posnetkom njenega odločnega obraza? Film tudi na drugih ravneh, skozi stranske like govori o sprejemanju svoje prave narave oz. samega sebe. Paula in Arnold želita biti nekdo drug, neka druga oseba. Vendar jima to ne uspe – lastni naravi ne moreta pobegniti. Želja po tem, da bi bil nekdo drug, nekako zaznamuje tudi lik frizerja, ki mu iz hrbta poganjajo čisto majhna krila – premajhna, da bi poletel, kot letijo ljudje-ptice na nebu nad hotelom. Podobna je tudi usoda družinice očeta tjulnja in mame ptice – njun otrok je tuljenj-ptica, ki se le s težavo postavlja na noge, kot si to želi njegova mama. Kaj pa vi – ste tudi sami kdaj razpeti med svojimi željami, sanjami, pričakovanji in

realnostjo, ki se kaže kot ovira? Kako se odzivate v takih trenutkih? Kaj pa glede na družbeno pričakovanja oz. pričakovanja drugih – bi rekli, da se raje prilagodite drugim ali ostajate zvesti sami sebi? Zakaj je včasih težko ostati zvest sam sebi? Kako film govori o partnerskih odnosih?

Kaj menite, zakaj se je avtorica odločila za antropomorfne like (antropomorfizem pomeni počlovečenje oz. prenašanje človeških lastnosti, odnosov na druga bitja, pojave ...), take, ki združujejo različne živalske in človeške dele telesa? Kaj ji to omogoča na simbolni ravni? Če je človek, človeška podoba izraz domačnosti, reda, je po drugi strani žival simbol primarnega, nagonskega. Kako se živalsko in človeško odražata v Pauli in Arnoldu? Bi rekli, da v vsakem človeku najdemo obe plati?

Tovrstne like, ki se nahajajo nekje na meji med človeškim in živalskim, lahko imenujemo tudi liminalne. Liminalnost je pojem, ki označuje stanje prehoda, negotovosti. Bi ta pojem lahko uporabili pri interpretaciji filma?

Ideje za dodatne dejavnosti

Kratki avtoričini izjavi o ozadju in idejah za nastanek filma najdete na tej [povezavi](#). Kentavri so mitološka bitja, pol ljudje, pol konji. O njih najdemo več različnih mitov in pripovedk, izražajo lahko divjost in človeku sovražno naravo, po drugi strani pa so tudi modri in zmerni, znanstveniki, raziskovalci. Raziščite lik kentavra v grški mitologiji. Zanimivo je, da se lik kentavrinje pojavi šele kasneje, v poznem antičnem veku. Motiv človeka, ki postane žival, je v umetnosti pogost. Verjetno najbolj znana je v tem smislu kratka zgodba **Preobrazba** Franza Kafke, v kateri se trgovski potnik Gregor Samsa nekega lepega dne spremeni v hrošča. O enem najpomembnejših besedil 20. stoletja in njegovih interpretacijah se lahko pogovorite pri pouku slovenščine.

Eden najslavnejših filmskih naslovov, v katerem človek postane žival, je film **Muha** (The Fly, David Cronenberg, 1986). Ponesrečen znanstveni poskus spremeni osrednjega protagonista v muho. Počasi začne izgubljati vse človeške lastnosti, dokler ne postane oz. ostane zgolj

žival. Čeprav je film v prvi vrsti primer žanrskega filma telesne grozljivke (*body horror*), ima tovrstna transformacija seveda lahko več interpretacij, ki se sprašujejo predvsem o položaju človeka v svetu (družbi, okolju), o razmerju človeka do sebe in drugih itd.

Če bi morali sebe predstaviti kot lik, ki združuje človeško in živalsko, katero žival bi izbrali in zakaj?

Tehnika animiranja

Film je nastal v tehniki 2D računalniške risane animacije. Gre za isti princip ustvarjanja kot pri tradicionalni risani animaciji (risanje sličico za sličico), olajšan je le postopek, saj papir in svinčnik nadomestita računalniška tablica za risanje in programska oprema.

Filmska naloga

Še enkrat si oglejte prizor prvega spolnega odnosa Paule in Arnolda

IZSEK

Opišite sanjsko pokrajino, v kateri se med ljubljenskim znajde Paula. Kateri so ključni elementi prizora, ki govorijo o Paulinih željah in občutjih? Opis prizora: njeno telo se upogne, razpade, nekateri deli njenega telesa se pomnožijo, razpre se pokrajina, polna vulv, iz katerih zraste/se rodi – kot Botticellijeva Venera iz školjke – tudi ona. Mimo nje hodijo ženske-velikanke, njej na ramo pa prileze Arnold kot majhen krokodil. Namesto kopit dobi Paula stopala, ko se njuni telesi združita, se najprej spremeni v lutnjo, iz lutnje se njuni telesi spleteta v klopčič neskončnosti.

Ne pozabite raziskati tudi reference na znamenito sliko zgodnjerenesane slikarja Sandra Botticellija »Rojstvo Venere«.